

Område: Sundhedsområdet
Afdeling: Planlægning og Udvikling
Journal nr.: 12/2483
Dato: 10. oktober 2012
Udarbejdet af: Morten Jakobsen
E-mail: Morten.Jakobsen@regionsyddanmark.dk
Telefon: 76631365

Notat

Tilbud inden for det palliative område i Region Syddanmark

Indledning

Udvalget for kvalitet, prioritering og sundhedsplan har på møde den 23. oktober 2012 ønsket en tema-drøftelse af det palliative område. Lederen af det palliative team på OUH: Overlæge Anette Damkier giver på mødet et oplæg om emnet og der er supplerende i dette notat redegjort for status over de palliative tilbud i Region Syddanmark og aktuelle udviklingstiltag.

Den palliative indsats

Palliativ indsats er lindrende behandling, pleje og omsorg til mennesker med alvorlig livstruende sygdom, hvor helbredelse ikke er mulig. Målet er at fremme livskvaliteten for patienter og deres pårørende ved at lindre de gener, som sygdom kan medføre.

WHO definerer palliativ indsats som en:

"Indsats, der har til formål at fremme livskvaliteten hos patienter og familier, som står over for de problemer, der er forbundet med livstruende sygdom, ved at forebygge og lindre lidelse gennem tidlig diagnosticering og umiddelbar vurdering og behandling af smerter og andre problemer af både fysisk, psykisk, psykosocial og åndelig art".

I den palliative indsats skelnes der mellem to niveauer:

- Den palliative indsats på basisniveau, og
- Den specialiserede indsats

Den palliative indsats på basisniveau

Basisniveauet omhandler den indsats, som finder sted på de almindelige sygehusafdelinger og i patientens hjem. For den indlagte patient varetages den palliative indsats af afdelingens sundhedsprofessionelle, og for patienten i eget hjem, er den kommunale hjemmesygepleje og den praktiserende læge de centrale aktører.

Der arbejdes på alle sygehusene i regionen på forskellig vis med at styrke indsatsen på den palliative indsats på sygehusene enten ved at etablere særlige palliative afsnit og/eller ved arbejde med kompetenceudvikling af personale på stamafdelinger.

- På Sydvestjysk Sygehus er der i 2011 oprettet et palliativt døgnafsnit med 8 senge og et palliativt dagafsnit i det kirurgiske område. De palliative patienter for det medicinske område er fortrinsvis indlagt i det lungemedicinske og onkologiske område.
-
- På Sygehus Sønderjylland er der i løbet af 2013 også lagt op til etablering af et samlet afsnit, hvor patienter, der er tilmeldt terminalplejeordningen kan indlægges.

- På tilsvarende vis er der på OUH planer om etablering af et palliativt sengeafsnit, forventet 10 senge. På afsnittet skal der både ydes specialiseret palliativ indsats til komplekse patienter og palliativ lindring/stabilisering af patienter med det formål at flere patienter kan udskrives for at dø i eget hjem. Endelig er det planen at afsnittet skal fungere som afdeling for palliative patienter, der ikke har en oplagt stamafdeling.
- I Sygehus Lillebælt har man i 2009 gennemført et kvalitetsudviklingsprojekt "Palliation på Sygehuset". med det formål at styrke kvaliteten af behandling og pleje i forhold til de indlagte, palliative patienter tilknyttet de enkelte stamafdelinger, hvor det bl.a. blev kortlagt hvilken undervisning og kompetenceudvikling, som personalet havde behov for.

Resultatet af projektet var meget positivt, idet journalaudits viste bedring i symptombehandling og varetagelse af døende patienter i afdelingen. På baggrund af de positive effekter er det efterfølgende besluttet i første omgang at udbrede projektet til de øvrige sengeafsnit med palliative patienter på Vejle Sygehus, og projektet er således i løbet af 2010-2011 blevet gennemført på onkologisk og hæmatologisk sengeafsnit. Aktuelt er man er i færd med at udbrede konceptet til organkirurgisk afdeling og urologisk afdeling.

2.2. Den specialiserede palliative indsats

Denne indsats er målrettet alvorligt syge og døende patienter med komplicerede fysiske, psykosociale og eksistentielle problemstillinger. Kendetegnet ved den specialiserede indsats er, at der er tale om en tværfaglig indsats, som varetages af specialuddannede læger, sygeplejersker, fysioterapeuter, socialrådgivere, psykologer mv.

Forløb med specialiseret palliativ intervention sker ved indlæggelse på hospice, på specialafsnit på sygehusene og/eller via de palliative teams.

Hospicer i Region Syddanmark

Hospice er et tilbud om kvalificeret symptomlindring, støtte og omsorg til uhelbredeligt syge og døende i de sidste levemåneder. Hospicerne følger WHO's og Sundhedsstyrelsens retningslinjer for den palliative indsats.

Hospicofilosofien er værdigrundlaget for hospicearbejdet og bygger på de principper og holdninger, der sikrer at den uhelbredeligt syge og døende skal have den bedst mulige kvalitet i den tilbageværende levetid. I den palliative indsats vægtes lindring på det fysiske, det psykiske, det sociale og det åndelige område ligeligt. Indsatsen er tværfaglig og udføres af speciallæger, plejepersonale, fysioterapeuter, psykologer, præster, socialrådgivere m.v. Omsorgen omfatter den syge, dennes nærmeste pårørende og senere efterladte.

På årsbasis har hospice hver ca. 150-160 indlagte patienter. Patienterne opholder sig i gennemsnit omkring 20 dage på hospice.

På nuværende tidspunkt er der 60 hospicesengepladser i Region Syddanmark, som drives som selvejende institutioner med driftsoverenskomst med regionen. De 60 pladser fordeler sig med hver 12 pladser på:

- Sct. Maria Hospice i Vejle

- Hospice-Center Sydvestjylland i Esbjerg
- Hospice Sønderjylland i Haderslev
- Hospice Fyn i Odense
- Hospice Sydfyn i Svendborg

Hospice Sydfyn er opført efter at Regionsrådet i budget 2010 besluttede at prioritere etablering af 12 ekstra pladser i dette område, idet det blev vurderet, at det – set i forhold til demografien og kapacitet – er her behovet for udvidelse er størst. Med de nye hospice-pladser i Svendborg lever Region Syddanmark også mere end op til de nye nationale krav om et minimumsantal hospice-pladser i hver region, som i Region Syddanmark er blevet udvidet til 57 i forbindelse med Kræftplan III.

Det nye hospice i Svendborg er blevet indviet i oktober 2012 og forventer at modtage de første patienter ultimo oktober.

De palliative teams

Udover hospice varetages den specialiserede indsats også via de palliative teams, som er tværfagligt opbygget og består typisk af faggrupperne: læger, fysioterapeut, sygeplejersker, sekretær, psykolog og socialrådgiver. De palliative teams er organisatorisk forankret på en sygehusafdeling, typisk onkologisk eller anæstesiologisk afdeling

De enkelte teams varetager specialiserede funktioner i forhold til smertelindring, omsorg og symptombehandling af patienter med uhelbredelig palliationskrævende sygdom. Behandlingen kan enten foregå i ambulant regi, i eget hjem, på plejehjem, på sygehusafdeling eller via telefonkonsultationer. De enkelte teams tilbyder endvidere støttefunktioner til pårørende.

Desuden gennemføres undervisningsforløb i palliative opgaver for øvrigt basis sundhedspersonale i primær og sekundærsektoren. Herudover deltager lægerne i behandlings-opgaver for indlagte på hospice.

I Region Syddanmark findes der på nuværende tidspunkt palliative teams/enheder i:

- Sygehus Sønderjylland. Fysisk placering Sønderborg med ambulatoriefunktioner i Haderslev og Tønder, organisatorisk forankring Sygehus Sønderjylland, Sønderborg, Anæstesiologisk afdeling.
- Sydvestjysk Sygehus i Esbjerg. Fysisk og organisatorisk forankring Sydvestjysk Sygehus Esbjerg, Anæstesiologisk afdeling
- Sygehus Lillebælt i Vejle. Placeret på Sct. Maria Hospital og organisatorisk forankret på, onkologisk afdeling.

Det er planen, at det palliative team i Vejle skal flytte til en placering på Vejle Sygehus i forbindelse med at der i samarbejde med Kræftens Bekæmpelse opføres et nyt kræfttrådgivningscenter på sygehusmatriklen i Vejle. I forbindelse med indflytningen er det planen at det palliative team vil opstarte et nyt tilbud med tidlig palliativ indsats og palliativ rehabilitering, som er i tråd med de nye anbefalinger for palliativ indsats og det nationale

forløbsprogram for rehabilitering og palliation.

- OUH har to palliative funktioner placeret i henholdsvis Odense og Svendborg. Med henblik på at styrke den samlede palliative indsats på Fyn på linje med anbefalingerne i Kræftplan III undergår det palliative område aktuelt en betydelig omorganisering.

Der er etableret en programledelse, som overordnet skal bidrage til og igangsætte initiativer, som sikre en skærpet og koordineret indsats til patienter med behov for specialiseret palliativ indsats.

De to palliative funktioner er i 2012 lagt sammen til en fælles palliativ enhed, som skal arbejde efter de samme faglige og organisatoriske præmisser, og har fælles ledelse i regi af onkologisk afdeling i Odense. Denne funktion skal desuden stå for den lægelige betjening af hospice både i Odense og det nye hospice i Svendborg, hvor der er indgået aftaler om dagbetjening og oprettet en beredskabsvagt til at varetage behovet for tilkald uden for normal arbejdstid.

I den kommende generelplan for Svendborg Sygehus bliver der endvidere medregnet yderligere lokaler til det palliative team, da OUH ønsker et kvalitetsløft på området, og på sigt ligeledes vil udvide til et mere tværfagligt team i Svendborg. Tværfagligheden i dette team sikres aktuelt ved at der vil blive afholdt daglige fælles visitationer i de to team samt flere ugentlige tværfaglige konferencer, hvor vanskelige patientforløb drøftes.

Det palliative team indgår også i forskellige forsknings- og udviklingsprojekter, bl.a. arbejdes der, som et 2 årig projekt, med at udvikle den palliative psyko-sociale indsats til familier med mindreårige børn, hvor den ene forælder er alvorligt syg/døende, hvor der tilbydes systematisk støtte til familien både før og efter dødsfaldet. Endvidere deltager teamet i et studie, som skal afdække effekten af tidlig palliativ indsats til kræftpatienter.

Samarbejdsaftale om alvorligt syge og døende patienter

Den palliative indsats involverer som helhed en række aktører på tværs af sektorer og niveauer, hvormed fokus på sammenhængende forløb er et vigtigt nøgleord. Netop med henblik på at understøtte denne sammenhæng er der i sundhedsaftalen 2011-14, under indlæggelse og udskrivning, indgået en særlig samarbejdsaftale om alvorligt syge og døende patienter.

Målet med denne regionale samarbejdsaftale er at sikre sammenhængende patientforløb for alvorligt syge og døende og dermed opnå højere kvalitet og patienttilfredshed med sundhedsvæsenets ydelser i Region Syddanmark.

Den umiddelbare målgruppe for samarbejdsaftalen er samtlige fagpersoner inden for det sociale og sundhedsfaglige område, der arbejder i eller i tilknytning til det kommunale og regionale sundhedsvæsen i Region Syddanmark. Det gælder især alment praktiserende læger og vagtlæger, personale i den kommunale plejesektor samt klinisk personale på sygehusene og hospice. Aftalen har også betydning f.eks. for andre ydergrupper i praksis, rådgivere – herunder socialrådgivere i kommuner m.fl.

Til understøttelse af samarbejdsaftalen er der udarbejdet to § 2 aftaler, for henholdsvis almen praksis og privatpraktiserende fysioterapeuter. §2 aftalen vedr. almen praksis har som et af formålene at understøtte den praktiserende læges tovholderrolle i forhold til den alvorligt syge og døende patient.

Der vil typisk være tale om alvorligt syge og døende patienter i terminalstadiet samt patienter med komplicerede patientforløb. Denne aftale giver den praktiserende læge mulighed for at agere proaktiv i patientforløb for derved at være med til at sikre det bedst mulige patientforløb såvel efter en sygehusindlæggelse som i særlige tilfælde, hvor der er et tilsvarende behov.

3. Kræftplan III og palliation

Det palliative felt er som omtalt et af de større fokusområder i Kræftplan III Udover oprettelse af flere hospicepladser, er der som et resultat af Kræftplan III:

- Udarbejdet nye faglige anbefalinger for den palliative indsats, som bl.a. sætter fokus på løbende behovsvurdering, kompetenceudvikling af (basis)personale og behovet for tværsektorielle samarbejdsaftaler. Flere af disse nye anbefalinger er i Region Syddanmark i gang med at blive adresseret via de udviklingstiltag som er beskrevet i de ovenstående afsnit, bl.a. har Region Syddanmark behandlet de tværsektorielle problemstillinger via den nævnte samarbejdsaftale.
- Udarbejdet et forløbsprogram for palliation og rehabilitering. I Region Syddanmark er der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentation fra sygehuse, kommuner og almen praksis, der har til opgave at beskrive forslag til hvordan dette forløbsprogram kan implementeres i region og kommuner med behørig hensyntagen til den lokale kontekst.
- Lagt op til at der skal etableres øget adgang til døgndækkende rådgivning fra det specialiserede niveau til basisniveauet. I Region Syddanmark er der nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at beskrive forslag til hvordan der kan etableres denne dækning inden for den tildelte økonomiske ramme. Gruppen skal afrapportere inden udgangen af 2012.